

Wind in de zeilen

De belangrijkste conclusie die men uit de *Macro Economische Verkenning 1985* en de *Miljoenennota 1985* kan trekken, is dat de Nederlandse economie na jaren van stagnatie in 1984 en 1985 weer wind in de zeilen krijgt. Er is weer economische groei, er wordt weer geïnvesteerd, het financieringsstekort daalt, de druk van belastingen en sociale premies neemt af, de groei van de werkloosheid komt tot stilstand, de modale werknemer ziet na jaren van inleveren zijn reëel beschikbare inkomen stijgen. Het is lang geleden dat er op Prinsjesdag zulk positief nieuws kon worden gepresenteerd. De belangrijkste oorzaak van de keer ten goede is dat het internationale conjunctuurherstel veel krachtiger doorzet dan een jaar geleden werd gedacht. Toen werd verwacht dat de wereldhandel in volume met 4% zou stijgen, nu ziet het er naar uit dat dit 8% gaat worden. De Nederlandse export profiteert daar natuurlijk als eerste van, maar uit de *MEV 1985* blijkt tevens dat de voordelen ook naar de binnenlandse economie doorsijpelen. Als gevolg daarvan groeit het nationale produkt in 1984 en 1985 met 1½ à 2%. Dit is bepaald nog niet indrukwekkend te noemen, zeker niet in een opgaande fase van de conjunctuur, maar het is toch een duidelijke verbetering ten opzichte van de situatie die we de laatste jaren hebben gekend, waarin de groei meestal nul of negatief was. De huidige situatie is te meer een verbetering omdat de economische groei ook niet meer uitsluitend door een opleving van de export wordt gedragen, maar nu ook door het aantrekken van de investeringen van bedrijven. Dit wijst er immers op dat het herstel een meer structureel karakter krijgt.

De terugkeer van groei in de economie brengt de kans dat het kabinet-Lubbers zijn financieel-economische doelstellingen realiseert, een stuk dichterbij. Vorig jaar nog zag het er naar uit dat de in het regeerakkoord vastgelegde vermindering van het financieringsstekort naar 7½% van het nationale inkomen niet tijdens de kabinetsperiode zou worden verwezenlijkt; dit jaar kon een deel van de ontstane achterstand echter al weer worden ingelopen. De meevallende groei heeft voor hogere belastingopbrengsten, hogere aardgasbaten en lagere werkloosheidsuitkeringen gezorgd, waardoor het financieringsstekort van het rijk dit jaar 1,5 procentpunt sneller kon dalen dan was voorzien. Ook de collectieve-lastendruk loopt als gevolg van het groeiherstel sneller terug. Bovendien hoeven er voor het eerst sinds lange tijd in 1985 geen belastingverhogingen te worden doorgevoerd. De extra ruimte die daardoor ontstaat voor bedrijven en gezinnen, vormt op haar beurt weer een stimulans voor de economie. Op die manier kan de negatieve spiraal van telkens weer tegenvallende ontwikkelingen, die zo lang kenmerkend is geweest voor de overheidsfinanciën, worden verwisseld voor een omgekeerde tendens waarbij meevallers nieuwe meevallers genereren.

De keuze die het kabinet aan het begin van zijn regeerperiode heeft gemaakt voor een streng matigings- en bezuinigingsbeleid gericht op het verbeteren van de economische structuur desnoods ten koste van de binnenlandse conjunctuur, blijkt nu dus goed uit te pakken. Aan de explosieve stijging van de collectieve uitgaven is een einde gekomen, vooral door de forse ingepunten in de sociale zekerheid en de arbeidsvoorwaarden voor werknemers in de collectieve sector; de winstgevendheid in het bedrijfsleven is verbeterd mede dank zij de stringente loonmatiging; en als geschenk uit de hemel – of van Reagan, het is maar hoe je het bekijkt – treedt er een verbetering van de conjunctuur op. Hoewel dit conjunctuurherstel natuurlijk geen gevolg van het gevoerde kabinetsbeleid is – al zal men het wel als zodanig proberen te verkopen – heeft het matigen en bezuinigen van de laatste jaren

wel geholpen om de voorwaarden te verbeteren waaronder de Nederlandse economie van de internationale opleving kan mee profiteren. Daardoor lijkt er ook een einde te komen aan de jarenlange tendens dat de prestaties van de Nederlandse economie systematisch slechter waren dan die van vergelijkbare geïndustrialiseerde landen. Want terwijl in de periode 1974 t/m 1981 de volumegroei van de Nederlandse uitvoer voortdurend achterbleef bij die van andere OECD-landen (cumulatief met niet minder dan 18%) is de export mede dank zij de sterke loonmatiging in 1982 weer in de pas gaan lopen en is er sinds 1983 terreinwinst geboekt. Iets dergelijks geldt voor de investeringsactiviteit die in ons land al sinds 1971/1972 duidelijk lager ligt dan gemiddeld in de OECD-landen; ook op dit punt lijkt de achterstand minder te worden nu de arbeidsinkomensquote daalt en de winsten stijgen.

Het wekt in dit licht geen verbazing dat het kabinet in de *Miljoenennota 1985* aankondigt door te gaan op de ingeslagen weg. Betoogd wordt dat het bezuinigingsbeleid moet worden voortgezet (zelfs nog in de volgende kabinetsperiode), alleen al omdat de rente- en aflossingsverplichtingen op de staatsschuld ten minste tot 1990 nog sterk blijven stijgen. De vraag is echter of er nog voldoende bezuinigingsmogelijkheden zijn te vinden, nu het terrein van de sociale zekerheid en dat van de arbeidsvoorwaarden in de collectieve sector zo langzamerhand volledig is afgegraasd. De argeloze leek zou misschien denken aan bezuinigingen op de WIR-premies en andere overdrachten aan bedrijven, maar deze mogelijkheden zijn voor de huidige kabinetsperiode nagenoeg onbespreekbaar verklaard in het kader van de versterking van de marktsector. Wel kondigt het kabinet aan dat het in het komende jaar nog eens kritisch gaat kijken naar sommige z.g. open-einde-regelingen die voortdurend tot forse begrotingsoverschrijdingen blijken te leiden, zoals de individuele huursubsidie, de objectsubsidies voor de woningbouw, de bijstand voor thuiswonenden, de studiefinanciering en de exportkredietverzekeringen.

Als kleine tegenhanger tegen al het bezuinigingsgeweld wordt er in de *Miljoenennota 1985* ook geld uitgetrokken voor het derde spoor van het kabinetsbeleid: de herverdeling van arbeid. Deels door verschuivingen binnen de diverse begrotingshoofdstukken, deels door extra middelen beschikbaar te stellen, komt het kabinet aan een bedrag van f. 710 mln., dat zal worden besteed aan het bestrijden van de jeugdwerkloosheid.

Al met al kan worden geconstateerd dat de lijn die door het kabinet-Lubbers twee jaar geleden in het regeerakkoord is uitgezet, in de *Miljoenennota 1985* consequent wordt doorgetrokken. Daarbij blijkt er in de Nederlandse economie een keer ten goede op te treden. Voor het grootste deel is die verbetering van conjuncturele aard, maar daarnaast zijn toch ook de voorwaarden verbeterd waaronder een structureel herstel tot de mogelijkheden gaat behoren. De keerzijde van de medaille is dat de verbetering er niet voor iedereen is. Het gevoerde beleid leidt er toe dat de verschillen tussen degenen die werken en degenen die niet werken sterk worden vergroot. Dat de Nederlandse economie de wind in de zeilen krijgt geldt dan ook niet voor de grote groep werklozen, arbeidsongeschikten en anderen die op een sociale uitkering zijn aangewezen; zij vallen in het herstelproces buiten de boot.

L. van der Geest